

μιγγα ἅμα ἡδυμελῆ καὶ μὲ πολυφθόγγους αὐλούς, ὡς προσέβλεψεν ἤδη τὸν Διαγόραν ¹.

Βόησον μεγαλοφώνως, ἄδει εἰς τὴν Ε΄ τῶν Νεμεονικῶν Ὀδῆν, ὅτι ὁ Θεμιστιος νικῶν ὡς πύκτης καὶ παγκρατιαστής ἐν Ἐπιδαύρῳ ἔλαβε δόξαν διπλῆς ἀρετῆς, τὰ δὲ θαλερὰ τῶν στεφάνων ἄνθη κομίσας ἀνέθηκεν ἐπὶ τῶν προφυλαίων τοῦ Αἰακοῦ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν τριῶν ξανθῶν Χαρίτων ².

Εὐσεβῆς καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς τὰς ἐπικαλεῖται εἰς τὰς νικητηρίουῦς ᾠδὰς του : «Θέλω μὲ τὴν βοήθειαν τῶν βαθυζώνων Χαρίτων νὰ ὑμνήσω τὸν Τελεσικράτην πυθιονίκην τῆς ὀπλιτοδρομίας εὐδαιμονέστατον ἄνδρα, στέφανον καὶ δόξαν τῆς ἱππασίμου Κυρήνης» ³. Καὶ φιλοσοφικῶς ἀποφθέγγεται : «Ἡ μετὰ τὴν νίκην εὐφροσύνη εἶναι ἄριστος ἰατρὸς τῶν ἤδη πέρας λαβόντων πόνων· αἱ δὲ σοφαὶ Ὀρδαὶ αἱ θυγατέρες τῶν Μουσῶν ἀπτόμεναι τῶν πόνων ἔθελξαν τὸν κεκμηκότα· οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ ἀναρρωννύει τὰ μέλη τοσοῦτον, ὅσον ὁ ὕμνος κοινῶν τὴν φόρμιγγα. Περὶ δὲ τῶν κατορθωμάτων ἐκεῖνο τὸ ρῆμα χροσιώτερον διαιωνίζει, τὸ ὅποιον, ἂν ἡ γλῶσσα, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Χαρίτων, ἐκ βαθείας φρενὸς ἐκβάλλοι» ⁴.

Διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς αἰδοῦς ὁ Πίνδαρος πιστεύει ὅτι ταύτην ἐνέβαλεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἢ προμάθεια καὶ παρέσχεν εἰς αὐτοὺς ἀρετὴν καὶ χαρὰν ⁵, ἐπικαλούμενος δὲ τὸν Δία, ὅπως «τέλει», αἰδῶ δίδοι καὶ τύχην τερπνῶν γλυκεῖαν» ⁶, εὐδοκίση δηλ. νὰ διέρχωνται ὁ νικητὴς καὶ οἱ οἰκεῖοί του τὸν βίον μὲ ἀσφάλειαν, χαρίζων εἰς αὐτοὺς παρὰ μὲν τῶν πολιτῶν αἰδῶ, παρὰ δὲ τῆς τύχης τερπνά, θεοποιεῖ τέλος καὶ τὴν αἰδῶ χαρακτηρίζων αὐτὴν ὡς φέρουσαν δόξαν καὶ προπαρασκευάζουσαν τὸν νικητὴν, οὐχὶ ἵνα ἀποκινήσῃ κέρδος, ὅπως ἄλλοι ἀπαναισχυνοῦν, ἀλλὰ χάριν αὐτοῦ τοῦ καλοῦ, ἵνα παρασκευάζῃ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ψυχὴν, ὥστε νὰ βοηθῇ τὴν πατρίδα του ⁷.

Εἰς τὸ Ὀμηρικὸν «αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλέονες σοοὶ ἢ ἐπέφανται» ⁸ ὁ Πίνδαρος συμπάλλει «αἰδεσθέντες ἀλκὰν» ⁹ διὰ τοὺς δύο ὑψιχαίτας γόνους τοῦ Ποσειδῶνος Εὐφρημον καὶ Περικλύμενον, οἱ ὅποιοι αἰδεσθέντες τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, ἐντραπέντες δηλ. νὰ καταισχύνουν τὴν ἰσχύν των, ἐὰν δὲν ὑπήκουον εἰς τοὺς κα-

¹ Ὀλ. Ζ', 19 - 24.

² Νεμ. Ε', 91 - 99.

³ Πυθ. Θ', 1 - 5.

⁴ Σχ. Νεμ. Δ', 1 - 13.

⁵ Ὀλ. Ζ', 79 - 81.

⁶ Ὀλ. ΙΓ', 164 - 165.

⁷ Σχ. Νεμ. Θ', 80 - 88.

⁸ Ἰλ. Ε', 531.

⁹ Πυθ. Δ', 308.

λοῦντας, ἦλθον ἐκ Πύλου καὶ ἐκ τῆς ἄκρας τοῦ Ταινάρου, ἵνα μετάσχουν τοῦ ἐπικινδύνου πλοῦ τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ποιητὴς πρὸς ἔπαινον τῶν ἀγαθῶν τρόπων τοῦ Ἀκραγαντίνου Ἰσθμιονίκου τοῦ ἄρματος Ξενοκράτους καλεῖ τοῦτον «αἰδοῖον»¹, αἰδέσιμον, δηλαδή, ἄξιον ἐντροπῆς κατὰ τὴν συναστροφὴν του πρὸς τοὺς πολίτας· ἐπικαλούμενος δὲ τὴν Μοῦσαν του παρακαλεῖ νὰ τιμήσῃ μὲ σύνθεσιν ὕμνου διὰ τὴν Ὀλυμπιακὴν του νίκην τὸν ρόδιον Διαγόραν καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν χάριν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἄστοι καὶ ξένοι νὰ αἰδῶνται τὸν νικητὴν².

ΑΛΚΗ. - ΑΝΔΡΕΙΑ. - ΚΑΛΩΣ. - ΕΥΦΥΪΑ

Ἡ ἀλκή θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Πινδάρου ὡς ἡ βασικὴ σωματικὴ ἀρετὴ τοῦ ἀγωνιστοῦ, διὰ τοῦτο καὶ λέγει ὅτι ἡ «τλάθυμος ἀλκά»³ καθιστᾷ τὸν ἀθλητὴν ἔνδοξον, τὸ δ' «ἀγωνίας σθένος»,⁴ δηλ. ἡ εἰς τοὺς ἀγῶνας δύναμις, εἶναι ἔρμα καὶ τεῖχος. Συνεπῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς θεοσεβείας του παραδέχεται ὁ ποιητὴς ὅτι ὁ μὲν ἀγὼν γίνεται μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Φωτός, ἡ δ' ἀλκή τῶν ἀγωνιστῶν κρίνεται μὲ τὴν εὐμένειαν τῶν θεῶν·

«κρίνεται δ' ἀλκά διὰ δαίμονας ἀνδρῶν»⁵.

Φιλοσοφῶν ὁ μεγαλόπνοος τῶν ἀθλητῶν ὑμνητὴς περὶ τῶν ἀπαιτουμένων ἀνθρωπίνων ἱκανοτήτων διὰ τὴν εἰς τοὺς ἀθλητικούς καὶ κοινωνικούς στίβους ἀνάδειξιν θέτει ὡς ὄρον «σῶμα ἐκ φύσεως ἱκανὸν καὶ νοῦν ἐκ φύσεως προορατικόν», ἀποφθεγγόμενος ὅτι: «Ἄλλοι ἄλλα φιλοτεχνοῦν. πρέπει δ' ἕκαστος πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχει ἐκ φύσεως ἐπιτηδειότητα, ταῦτα ἀκολουθῶν τὴν ἑαυτοῦ φύσιν νὰ φιλοτεχνῇ καὶ ταῦτα νὰ ἐπιτηδεύεται μὴ ἐξερχόμενος τῆς ὁδοῦ ἐκείνης, ἥτις εὐθεῖα ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου. Δύο δ' ἀπαιτοῦνται ἅμα εἰς τὸ εὐρίσκειν καὶ βαδίζειν τὴν εὐθεῖαν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν παντὸς ἔργου ὁδόν, σῶμα ἐμφύτως ἔχον σθένος καὶ ἱκανότητα εἰς τὸ ἐργάζεσθαι καὶ ἐκτελεῖν, καὶ νοῦς ἐκ φύσεως δυνάμενος νὰ ἐξευρίσκη τὰ μέσα καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἐργάζεσθαι καὶ ἐκτελεῖν τὸ σῶμα· διότι τὰ ἔργα ἐκτελοῦνται ἄριστα, ἐὰν καὶ εἰς τὸ σῶμα τοῦ πράττοντος ἐνυπάρχει ἐμφύτως σθένος καὶ ἱκανότης εἰς τὸ ἐργάζεσθαι καὶ ἐκτελεῖν, καὶ εἰς τὸν νοῦν εἰς τὸ προορᾶν τὸ ἐπόμενον»⁶.

¹ Ἰσθμ. Β', 54.

² Ὀλ. Ζ', 161 - 166.

³ Νεμ. Β', 23 - 24.

⁴ Πυθ. Ε', 151.

⁵ Ἰσθ. Ε', 13.

⁶ Σχ. Νεμ. Α', 36 - 43.

Εἰδικεύων τὰ σωματικά τοῦ ἀγωνιστοῦ προσόντα ὁ Πίνδαρος προσθέτει εἰς τὴν ἔξοχον τῆς ἀλκῆς σωματικὴν ἀρετὴν τὸ σθένος τῶν χειρῶν καὶ τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν. «Ἐάν, λέγει, πρέπει νὰ ἐπαιέσω ἢ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν Αἰακιδῶν ἢ τὸ σθένος τῶν χειρῶν ἢ τὴν κατὰ τοῦ πολέμου ἀρετὴν, δύναμαι μακρότερον νὰ πηδήσω τοὺς Αἰακίδας ὑμῶν, διότι ἔχω ταχύτητα ἐλαφρῶν γονάτων»¹. «Ὅσον δὲ ταχεῖα εἶναι ἢ διὰ τῆς θαλάσσης νῆξις τοῦ δελφῖνος, τοσοῦτον ταχεῖα καὶ ἢ διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ γυμναστοῦ Μελησίου πρόοδος καὶ αὐξήσις τῆς δυνάμεως τῶν τε χειρῶν καὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀλειφομένου»². Διὰ τὸν Ἀχιλλεῖα ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι ἐφόνευε τὰς ἐλάφους καταλαμβάνων αὐτὰς χωρὶς κύνας καὶ βρόγχους, διότι «ποσσὶ . . . κράτεσκε»³, ἐνίκα δηλ. εἰς ἀγῶνα ταχύτητος. Εἰς τὴν Δ' τῶν Ὀλυμπιονικῶν τοῦ ᾠδῆν παρουσιάζει τὸν Ἐργῖνον τοῦ Κλυμένου νὰ ὑπερηφανεύεται πρὸς τὴν Ὑψιπύλῃν εἰς τὴν Λῆμιον διὰ τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν του καὶ νὰ λέγῃ ὅτι τὸ σῶμά του ἦτο ἰσχυρόν· ἴσον καὶ ἢ ψυχὴ⁴.

Ἐκ τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν τὴν ἀνδρείαν, τὸ πρὸς δόξαν θάρρος, κατατάσσει εἰς τὴν προμετωπίδα τῶν ψυχικῶν ὄπλων⁵, τὸ δὲ πλουτεῖν σοφίας καὶ εὐδαιμονίας θεωρεῖ ὡς ἄριστον πάντων⁶. Ἐξοχος γίνεται πᾶς ὁ ἔχων τὰς ἐπὶ τὴν εὐδοξίαν ἀρετὰς ἐμφύτους⁷· εἰς τὸ ἐπαιεῖν δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἐνυπάρχει τὸ ἄωτον τῆς δικαιοσύνης. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀφίνη κανεὶς τὰς ἀρετὰς ἢ κακίας αὐτοῦ κεκρυμμένος⁸, ὠφελεῖ δὲ νὰ μὴ ἀγανακτῇ ὁ εὐθύγλωσσος ἀνὴρ, ὅταν λάβῃ ζυγὸν ἐπ' αὐχένος, δηλ. νὰ μὴ φθονῇ τοὺς εὐδαιμονοῦντας εἰς τὰς πολιτείας, διότι εἶναι ὀλισθηρὰ ὁδὸς νὰ λακτίζῃ τις πρὸς κέντρον⁹· πρέπει δ' ἕκαστος νὰ μετῇ πᾶν πρᾶγμα κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν·

*«χρὴ δὲ κατ' αὐτὸν αἰ-
εὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον»¹⁰.*

Ἡ ἡβικὴ ἡλικία δὲν πρέπει νὰ διέρχεται ἄπειρος τῶν καλῶν, ἀλλ' εἰς ἄθλους καὶ νίκας ὁ νέος πρέπει νὰ ἐπαινεῖται καὶ νὰ ὑμνῆται¹¹, ἢ τόλμη του ὅμως

¹ Σχ. Νεμ. Ε', 34 - 40.

² Σχ. Νεμ. Στ', 109 - 111.

³ Νεμ. Γ', 90.

⁴ Ὀλ. Δ', 37 - 38.

⁵ Πυθ. Β', 115 - 124.

⁶ Πυθ. Β', 101 - 103.

⁷ Νεμ. Γ', 66 - 70.

⁸ Ὀλ. ΙΓ', 16.

⁹ Πυθ. Β', 171 - 176.

¹⁰ Πυθ. Β', 63 - 64.

¹¹ Σχ. Ἰσθμ. Η', 153 - 154.

πρὸς τὰ καλὰ πρέπει νὰ συνοδεύεται ὑπὸ συνέσεως¹.

Ἰδιαιτέρως σέβεται ὁ ποιητὴς τὴν «μεγάλῃν τῶν προγόνων τιμὴν», τὴν ὁποίαν συμβουλεύει νὰ μὴ διαμοιράζωμεν εἰς ἀγῶνας «χαλκοτόρων» ξιφῶν οὐδὲ δοράτων², χαίρει δ' ὅταν μία πόλις ἐρίζει περὶ τῶν καλῶν, ὅταν δηλ. διὰ πάσης φιλοτιμίας καὶ δαπάνης καὶ κόπου ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀγαθῶν ἔργων, ὅποια εἶναι αἱ δημόσιαι θυσίαι καὶ ἔορται καὶ ἀγῶνες, ἢ περὶ τὸ δίκαιον σπουδῆ τῶν πολιτῶν καὶ τὸ πρὸς τοὺς ξένους σέβας³.

Εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ δώσῃ ὁ Πίνδαρος εἰκόνα τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν ἱκανοτήτων καὶ δεξιότητων τῶν ὑμνουμένων νικητῶν ἀποκαλύπτει τὰς ἐπὶ τοῦ ἀθλητικοῦ προτύπου ιδέας του. Διὰ τὸν Ξενοκράτην τὸν Ἀκραγαντῖνον λχ. λέγει ὅτι ἦτο «αἰδοῖος», εἶχεν ἔθος τὸ ἵπποτροφεῖν, ἐτέλει θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς μετὰ μεγίστης προθυμίας καὶ ἦτο ἐν πολέμῳ ἢ ἐν εἰρήνῃ φιλόξενος⁴. Ἄναφέρων ὡς παράδειγμα τὸν ἀγωνιστὴν τοῦ παγκρατίου διατυπώνει τὴν γνώμην ὅτι οὗτος δεόν νὰ ἔχῃ τὴν τόλμην καὶ τὴν δύναμιν τῶν λεόντων, κατὰ δὲ τὴν φρόνησιν νὰ εἶναι ἀλώπηξ, ἢ ὁποῖα ὑπτίως ἀνακεκλιμένη κρατεῖ καὶ ἀναχαιτίζει τὴν ὄρμην τοῦ ἀετοῦ, πρέπει δὲ πᾶς τις διὰ παντὸς τρόπου νὰ νικήσῃ τὸν ἐχθρόν⁵.

Ἄλλά:

«Ἐν δὲ πείρᾳ τέλος
 διαφαίνεται, ὧν τις ἐξ-
 οχώτερος γένηται,
 ἐν παισὶ νέοισι παῖς,
 ἐν ἀνδράσιν ἀνῆρ, τρίτον
 ἐν παλαιτέροισι»⁶.

Διὰ τῆς πείρας δηλ. διαγινώσκεται, ἐὰν ἔχῃ τις τὸ τέλειον τῶν ἀρετῶν ἐκείνων κατὰ τὰς ὁποίας νέος τις, παῖς ὅταν εἶναι, νὰ δύναται νὰ εἶναι ἐξοχώτερος τῶν νέων παιδῶν, ἀνῆρ ὅταν εἶναι, ἐξοχώτερος τῶν ἀνδρῶν καὶ τρίτον γέρον, τῶν γερόντων ταύτας δὲ τὰς ἀρετάς, ὁμοῦ μὲ τὸ σκέπτεσθαι ὀρθῶς καὶ τὸ κατανοεῖν τὸ παρόν, ἀρετὴν διδασκομένην ἀπὸ τὸν μακρὸν βίον, εὔρεν ὅτι εἶχεν ὁ νεμεονίκης τοῦ παγκρατίου Αἰγινήτης Ἀριστοκλείδης.

¹ «τόλμαν τε καλῶν ἀρομένῳ
 «σύνεσις οὐκ ἀποβλάπτει φρενῶν» Νεμ. Ζ', 87 - 88
 «τόλμη τέ μιν ζαμενῆς καὶ σύνεσις
 πρόσκοπος ἐσάωσεν» Πινδρ. ἄποσπ.

² Πυθ. Δ', 261 - 263.

³ Σχ. Νεμ. Ε', 85 - 86.

⁴ Σχ. Ἰσθμ. Β', 54 - 60.

⁵ Σχ. Ἰσθμ. Δ', 77 - 82.

⁶ Νεμ. Γ', 122 - 127.

Ὁ ἀγωνιστὴς ὅμως, εἴναι καλὸς καὶ ἀρμόζοντα τὴν μορφήν πράττων «εἰ δ' ἔὼν καλὸς ἔρδων τ' εἰκότα μορφᾷ»¹, νὰ ἀρκεῖται εἰς ταῦτα τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ μὴ ζητῆ νὰ περᾷ τὴν ἄπλευστον θάλασσαν πέρα τῶν Ἑρακλείων στηλῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἦρωας καὶ θεὸς ἔστησε κλυτὰς μάρτυρας ἐσχάτης ναυτιλίας². Δίδων λοιπὸν ὁ ποιητὴς τὴν πρέπουσαν εἰς τὸ κάλλος σημασίαν παραδέχεται ὅτι πρέπει τοῦτο νὰ συνοδεύεται ὑπ' ἀναλόγων πνευματικῶν ἀρετῶν, καθὼς εἶπε καὶ διὰ τὸν Ὀλυμπιονίκην τῆς πάλης Ἀλκιμέδοντα, «ἦτο μὲν καλὸς τὴν ὄψιν, ἔργω δ' οὐ καταισχύνων τὸ κάλλος»³.

Ὁ συγκεκρισμός τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν ἀρετῶν ὡς ἐπιδιώξεις τῆς ἀγωνιστικῆς τῆς Πινδαρικῆς ἐποχῆς μαρτυρεῖται οὕτως ἐκ τῶν διεσπαρμένων εἰς τὰς Ἑπινικίους ῥῆδᾶς γνωμῶν τοῦ θεοπνεύστου ποιητοῦ. Ἡ εὐσέβεια, ἡ αἰδώς, ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ κάλλος ἦσαν βεβαίως αἱ προεξάρχουσαι τοῦ ἀγωνιστοῦ ἀρεταί, ἡ εὐφυΐα ὅμως τοῦ τε σώματος καὶ τοῦ νοῦ, ἐθεωρεῖτο ὡς βάσις τῆς ἐπιτυχίας μεγάλων κατορθωμάτων, ὡς ἰσχυρὸν θεμέλιον διὰ τὴν πρόσκτησιν κλέους. Προκειμένου λ.χ. περὶ τοῦ Αἰγινήτου νεμεονικοῦ παλαιστοῦ Ἀλκιμίδου λέγει ὅτι: «οἱ ἄνθρωποι ἔχομεν ὁμοιότητα καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ πρὸς τὴν Γῆν, τεκμήριον δὲ μᾶς παρέχει ὁ νεμεονικὸς Ἀλκιμίδης, διότι τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς ὁμοιότητα ἔδειξε διὰ τῆς εὐφυΐας καὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοῦ, ἔνεκεν τῶν ὁποίων ἐνίκησεν εἰς τὴν Νεμέαν τὴν δὲ πρὸς τὴν Γῆν ὁμοιότητα ἐδήλωσε, διότι ἐμιμήθη τὸν πάππον του Πραξιδάμαντα καὶ τὸν πάππον τοῦ Πραξιδάμαντος Ἀγησίμαχον. Οἱ ἐκ νικηφόρου γένους φερόμενοι ἔχουν μέγαν νοῦν καὶ μεγάλην εὐφυΐαν εἰς τὸ ἀθλεῖν τέλειος δ' ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι ὅμοιος μὲ τοὺς θεοὺς κατὰ πάντα ἐκεῖνα κατὰ τὰ ὁποῖα δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ παραβληθῆ πρὸς αὐτούς»⁴. Διὰ τὸν Ἀχιλλέα ἐπίσης ἀναφέρει ὅτι ὁ Χείρων τὸν ἀνέτρεφε μὲ τὰ ἀρμόδια παιδεύματα αὐξάνων τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα του⁵. Καὶ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρκεσίλα ἔψαλλεν: «ἐκ τῶν ἀνδρῶν μακαρίζω τὸν Ἀρκεσίλαν ὡς πατέρα καὶ τὸ ἀξιοθέατον σῶμα τοῦ υἱοῦ καὶ τὴν σύμφυτον εἰς αὐτὸν ἀφοβίαν εἰς τοὺς ἄθλους. Ἐὰν δὲ τῶν ἀνθρώπων τις εὐδαίμων ὑπερτερήσῃ κατὰ τὴν μορφήν τῶν ἄλλων καὶ εἰς τοὺς ἄθλους ἀριστεύων ἐπιδείξῃ ἰσχύν, μὴ ὡς θεὸς τῶν μειζόνων ὀρεγέσθω»⁶. Πρέπει νὰ τηρεῖται τὸ κατὰ τὰς ἡμετέρας δυνάμεις μέτρον τῶν ἀγαθῶν, διότι αἱ μανίαι ἐρώ-

¹ Νεμ. Γ', 32.

² Σχ. Νεμ. Γ', 32 - 40.

³ Σχ. Ὀλ. Η', 24 - 25.

⁴ Σχ. Νεμ. ΣΤ', 1-50.

⁵ Σχ. Νεμ. Γ', 92 - 100.

⁶ Σχ. Νεμ. ΙΑ', 17 - 21.

των ἀνεφίκτων εἶναι πασῶν ὀλεθριώταται ¹.

Κ Λ Ε Ο Σ

Τὸ κλέος, τέλος, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κίνητρον ὑπεκίνει κατὰ τὸν Πίνδαρον τὸν ζῆλον τῶν ἀγωνιστῶν καὶ τοὺς ὑπεδαύλιζεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τεραστίων, ὑπερανθρώπων ἔργων. Κλέος διὰ τὸν νικητὴν, κλέος διὰ τὸν γυμναστήν, κλέος διὰ τὸ γένος, κλέος διὰ τὴν πατρίδα συνεποσοῦντο εἰς τὴν συνισταμένην τῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς νίκης.

Εὐδαίμων καὶ ὑμνητός, λέγει ὁ ποιητής, γίνεται εἰς τοὺς ποιητὰς ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ὅστις, ἂν ἔνεκα δυνάμεως καὶ τόλμης νικήσῃ ἢ εἰς τὴν πάλην ἢ εἰς τὸν δρόμον, αὐτὸς τε τὰ μέγιστα τῶν ἄθλων λάβῃ καὶ τὸν νεαρὸν ἀκόμη υἱὸν ἴδῃ αἰσίως τυχόντα στεφάνων Πυθίων. «*Ὁ χάλκεος οὐρανὸς οὐ ποτ' ἀμβατὸς αὐτῶν*», ἦτοι ὁ χάλκεος μόνον οὐρανὸς δὲν ἐγένετο ἀκόμη εἰς αὐτὸν ἀναβατός ². Βεβαίως πᾶν τὸ ἐκ φύσεως εἶναι κράτιστον· πολλοὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων ὥρμησαν νὰ λάβουν κλέος διὰ διδακτῶν ἀρετῶν. ἀλλ' ἄνευ φύσεως πᾶν ἔργον οὐχὶ ἀνάξιον λόγου σιγᾶται, διότι ὑπάρχουν ποικίλαι ὁδοί, ἐκ τῶν ὁποίων ἢ μία εἶναι πρακτικώτερα τῆς ἄλλης ³. Μέγα τὸ κλέος εἶναι πάντοτε εἰς τὸν ἀνθρώπον, εἰς τὸν ὁποῖον προσγίνῃ ἢ τιμὴ τοῦ βραβείου ⁴. Ἐκ δὲ τῶν πόνων οἵτινες εἰς τὴν νεότητα τοῦ ἀνθρώπου ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἐπετελέσθησαν, ὁ κατὰ τὸ γῆρας βίος καθίσταται λαμπρὸς καὶ εὐφρόσυνος ⁵. Ὁ ὕμνος τῶν ἀγαθῶν ἔργων καθιστᾷ τὸν ἄνδρα ἴσον πρὸς τοὺς βασιλεῖς κατὰ τὴν δόξαν ⁶, διότι καὶ τὸ μετὰ θάνατον καύχημα δόξης μνηύει καὶ διὰ λογογράφων καὶ διὰ ποιητῶν τὸν βίον τῶν τεθνεώτων ⁷. Ἐὰν δέ τις μετὰ τῆς ὑγείας ἀπολαμβάνῃ καὶ πλούτου μὴ ἐπιθυμῶν τῶν ἄλλοτρίων, ἀλλὰ δόξαν καὶ ἔπαινον προστιθέμενος, οὗτος τὰ πάντα ἔχει, ἐὰν δὲ περισσότερα θέλῃ, ζητεῖ νὰ γίνῃ θεός ⁸.

Ἐκεῖνος ὅστις πλήθει περιουσίας καὶ ἔχει καρπωθῆ εὐκλεᾶ ἔξ ἀνδρείας δόξαν δὲν εἶναι δυνατὸν ὡς θνητὸς ν' ἀναβῆ εἰς ὑψηλοτέραν σκοπιάν, διότι ὁ μὲν λαὸς ἐν εἰρήνῃ ἀγαπᾷ συμπόσια νικηφορίας καὶ φῶδας, ἢ δὲ νικηφορία τοῦ Χρο-

¹ Νεμ. ΙΑ', 62 - 63.

² Πυθ. Ι', 41.

³ Σχ. Ὀλ. Θ', 152 - 159.

⁴ Ὀλ. Η', 14 - 15.

⁵ Σχ. Νεμ. Θ', 104 - 106.

⁶ Νεμ. Δ', 135 - 138.

⁷ Πυθ. Α', 179 - 183.

⁸ Ὀλ. Ε', 54 - 57.

μίου τιμᾶται μετὰ πομπῆς καὶ ᾠδῆς.¹ Θεμέλιον τῶν νικηφόρων ἔργων εἶναι ἡ τῶν θεῶν εὐνοία, ἔνεκα τῶν δαιμονίων ἀρετῶν τοῦ νικηφόρου, εἰς αὐτήν δὲ τὴν νίκην ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῆς πανδοξίας.² Εἴθε οἱ παῖδες τῶν παιδων τοῦ νικητοῦ νὰ ἔχουν πάντοτε τὴν ἐκ τῆς νίκης δόξαν καὶ τὴν παρὰ τοὺς πολίτας ἐπισημότητα ὅποιαν καὶ τώρα καὶ κρείσσονα κατὰ τὸ μέλλον.³ Τὸν Ἴπποκλέα ἀκόμη καὶ πλέον διὰ τῶν ἔνεκεν τῶν στεφάνων ᾠδῶν θὰ τὸν καταστήσω, λέγει ὁ ποιητής, καὶ εἰς τοὺς ὁμήλικάς του καὶ εἰς τοὺς παλαιότερους θαυμαστὸν καὶ εἰς τὰς νέας παρθένους μέλημα.⁴ Ὁ νικητὴς ἔρχεται πάντοτε εἰς τὴν πατρίαν πόλιν μὲ ὑπερήφανον φρόνημα ἔνεκα τῶν ἀγλαῶν ἄθλων, εἰς τοὺς θνητοὺς δ' ἀπαγγέλλει τὴν εἰς τὰ νικηφόρα πεδία νίκην κοινήν εἰς τὸν πατέρα του, τὸ γένος του⁵ καὶ τὴν πόλιν.⁶ «Στήλην Μουσῶν θὰ στήσω εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν φυλὴν τῶν Χαριαδῶν ἔνεκα τῆς νίκης σου καὶ ἐκείνης τοῦ παιδός σου, ᾧ Μέγα⁷. Ἀθλοφόροι δὲ γενόμενοι καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Σωκλείδου εἰς ἄκρον ἀρετῆς ἦλθον καὶ οὐχὶ ἄνευ πόνων, σὺν ἀγαθοῦ δὲ θεοῦ τύχῃ οὐδένα ἄλλον οἶκον εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ἢ πυγμαχία ἀνέδειξε ταμίαν πλειόνων στεφάνων»⁸.

Ἡ Μοῖρα δὲν δίδει τὰ ἴσα εἰς πάντας· σὺ δέ, ᾧ Εἰλείθυια, δίδεις εἰς πάντας τὸ ζῆν, ὅπως ἔδωκες καὶ εἰς τὸν Σωγένην, ὅστις παρὰ σοῦ μὲν ἔλαβεν τὸ ζῆν, παρὰ δὲ τῆς Μοίρας τὴν ἀρετὴν καὶ νῦν εὐδοξος ἄδεται ὡς νικητὴς τοῦ πεντάθλου, διότι οἰκεῖ τὴν φιλόμολπον τῶν Αἰακιδῶν πόλιν, τῆς ὁποίας οἱ πολῖται θέλουν νὰ ἔχουν θυμὸν ἔμπειρον τῶν ἀγώνων, ἐὰν δέ τις ἐξ αὐτῶν ἐπιτύχῃ τῆς νίκης ἀγωνιζόμενος, δίδει ἀφορμὴν εἰς τοὺς ποιητὰς ὕμνων ὡς καὶ ὁ ἐξαιρετος νεμεονίκης παῖς τοῦ πεντάθλου Σωγένης⁹.

«Τὸ διδάξαι εἶναι εὐκόλον εἰς τὸν ἐκ πείρας μαθόντα τὴν τέχνην, ὡς ὁ γυμναστής τοῦ Ἀλκιμέδοντος καὶ Τιμοσθένους Μελησίας· ὁ δὲ μὴ προμαθὼν ἐκ πείρας ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διδάσκει εἶναι ἀνόητος, διότι αἱ φρένες τῶν μὴ νικησάντων εἰς τοὺς ἀγῶνας γυμναστῶν—διδασκάλων καὶ τοιουτοτρόπως ὄντων ἄνευ πείρας εἶναι κοῦφαι· διότι ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ὁ πολλοὺς ἀγῶνας νενικηκῶς καὶ πεπειραμένος καταστάς περὶ τὴν ἀθλητικὴν τέχνην δύναται περαιότερον τῶν ἄλλων νὰ

¹ Σχ. Νεμ. Θ', 109 - 113.

² Σχ. Νεμ. Α', 11 - 15.

³ Νεμ. Ζ', 147 - 149.

⁴ Πυθ. Ι', 89 - 93.

⁵ Πυθ. Ϛ', 15.

⁶ Σχ. Ὀλυμ. Ε', 16 - 19.

⁷ Σχ. Νεμ. Η', 79 - 82.

⁸ Νεμ. Ϛ', 38 - 45.

⁹ Σχ. Νεμ. Ζ', 1 - 18.

εἶπη καὶ νὰ διδάξῃ ἄνδρα φύσιν ἔχοντα ποθεινοτάτην, ἐκ τῶν ἱερῶν ἀγῶνων δόξαν νὰ λάβῃ ἐκεῖνα τὰ ἔργα, τὶς δηλονότι τρόπος θὰ προβιβάσῃ αὐτὸν εἰς ταύτην τὴν δόξαν»¹.

«Τὸν ἥρωα Ἄδραστον θὰ δοξάσω ἐπίσης, λέγει ὁ ποιητής, ὅστις βασιλεύων τῆς Σικυῶνος καὶ εὐκλείζων τὴν πόλιν διὰ νέων ἑορτῶν καὶ ἀμίλλης ἰσχύος ἀνδρῶν καὶ γλαφυρῶν ἀρμάτων τὴν ἐλάμπρυνεν. Ἄλλὰ καὶ ἡ δικαιοπόλις Αἴγινα κεῖται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Χαριῶν², λαμβάνουσα πάντοτε παρ' αὐτῶν τὰ τεργνὰ καὶ ἡδέα ἄδομένη ἐπὶ νικηφορίαις εἰς ἱεροῦς ἀγῶνας καὶ μάχας. Ἔχει δὲ ἕξ ἀρχῆς τελείαν δόξαν, διότι ἄδεται θρέψασα καὶ εἰς νικηφόρους ἄθλους καὶ εἰς ταχείας μάχας ὑπερτάτους ἥρωας».

«Ἡ γλυκεῖα φῶδι, ψάλλει τέλος ὁ Πίνδαρος, διάγγελε πανταχοῦ τῆς γῆς τὸν ἐν παγκρατίῳ στέφανον τοῦ εὐρυσθενοῦς Πυθέως, τοῦ υἱοῦ τοῦ Λάμπωνος, ὅστις πρὸ τοῦ καιροῦ τοῦ γενειάσκειν αὐτὸν ἐγέγραφε τοὺς Αἰακίδας καὶ τὴν αὐτῶν μητροπόλιν, τὴν ὁποίαν εὐάνδρον καὶ περὶ τὰ ναυτικά κλυτὴν κατέστησαν καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐλιτάνευσαν τὸν Ἑλλήνιον Δία ὑπὲρ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος³. Κάμε τὸν λαὸν κοινωνὸν εὐφροσυνῶν καθ' ἅπαν τὸ ἄστυ, αἱ δ' εὐφροσύναι εἶναι αἱ δημόσιαι θυσίαι καὶ ἑορταὶ καὶ αἱ πομπαὶ καὶ οἱ κῶμοι ἐπὶ ἱερῶν ἀγῶνων⁴. Αἰσθάνονται δὲ καὶ οἱ τεθνεῶτες τὸ προσήκον εἰς αὐτοὺς μέλος τῶν ἐπαίνων, ἐὰν ἀφιερῶνται ὁσίως, ἢ δὲ κόνις δὲν κατακρύπτει ἀπ' αὐτῶν τὴν ἀγαθὴν τῶν συγγενῶν δόξαν⁵.

«*Μαρινίσθω τις ἔρδων ἀμφ' ἀέθλοισιν*»⁶. «Ἄς ἀγωνίζεται τις λοιπὸν μετὰ ζήλου εἰς τοὺς ἀγῶνας», συμβουλεύει ὁ Πίνδαρος, καὶ ἅς πειραῖται νὰ δρέψῃ τὸ κάλλιστον τῆς νίκης ἄνθος, διότι μόνον διὰ τοῦ μόχθου⁷, τοῦ καμάτου⁸ καὶ τοῦ πόνου⁹ θὰ κοσμήσῃ τὸν οἶκον του μὲ τρίποδας, μὲ λέβητας καὶ μὲ χρυσᾶς φιάλας¹⁰.

Σ Τ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α

Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην ἐδείχθη ὅτι ὁ Πίνδαρος: Α'. Προσέδωκεν ἠθικὸν περιεχόμενον εἰς τὸν ἀθλητισμὸν θέσας τὴν *εὐσέβειαν* ὡς προμετωπίδα τῶν

¹ Σχ. Ὀλ. Η', 77 - 85.

² Πυθ. Η', 30 - 38.

³ Νεμ. Ε', 5 - 19.

⁴ Σχ. Νεμ. Θ', 72 - 80.

⁵ Ὀλ. Η', 104 - 105.

⁶ Ἰσθμ. Ε', 70 - 71.

⁷ Νεμ. Ε', 88.

⁸ Ἰσθμ. Η', 2.

⁹ Νεμ. Ι', 45.

¹⁰ Ἰσθμ. Α', 26 - 30.

ἀθλητικῶν ἀρετῶν, προτάξας τὸ κλέος ὡς κίνητρον τοῦ ζήλου τῶν ἀγωνιστῶν διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν ὑπερανθρώπων ἀθλῶν καὶ ἀναγνωρίσας τὴν αἰδῶ ὡς πεμπτουσίαν τῆς νίκης. Β'. Ἐθεώρησε τὴν εὐφυΐαν τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοῦ, τὴν ψυχικὴν ἀνδρείαν, τὸ κάλλος, τὴν σωματικὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐγένειαν ὡς βασικὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀρετὰς τοῦ ἀθλητικοῦ προτύπου τῆς ἐποχῆς του.

S U M M A R Y

The Sixth Century (b. C.) of the Hellenic Gymnastic and Athletic History has been characterised by distinguished researchers, from the aspect of the Athletic Ideals, as «the Age of Strength»; the Fifth Century as «the Age of Beautifulness» (Kallos) and the Fourth Century as «the Age of Symmetry».

It is well known that in intermediate periods of these three ages Plato has developed the theory of Perfection (Calocagathia) and Aristotle the theory of Harmony.

The thoughts of Pindar about the athletic ideal of his age was left afterwards to be ascertained in detail and thoroughly so that we might have a full knowledge of the ideological athletic Faith of ancient Greece since Pindar has lived between the ages of Strength and Beautifulness and before the development of the theories of the Platonic Perfection and the Aristotelian Harmony.

From the Pindar's heavenly inspired Odes we have selected some aspects of the meaning of the athletic games and some of his ideas about the Spirit of the Victory and the worthness of the Crown.

In our Chapters: Profile test. Piety. Graces, Pudency (Aidos). Vigor, Bravery, Beautifulness, Hereditary Witness. Glory (Kleos) we have summarised the results of our studies.

We have found, that Pindar:

a) Attributed to Athletism a moral essence by characterising *Piety* as a frontpiece of the athletic virtues, by giving priority to *Glory* as a motive of the athletes zeal for attaining superhuman exploits and by recognising *Pudency* as the quintessence of Victory.

b) Considered the hereditary witness of body and mind, the psychical bravery, the beautifulness, the vigor and refinement as the fundamental bodily and psychical virtues of the athletic model of his age.